

378.147.091.32:811.111

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

О.О.Малінка

Анотація. У статті обґрунтовано необхідність реалізації міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних освітніх закладів.

Ключові слова: міждисциплінарні зв'язки, міждисциплінарний контекст, професійно-орієнтоване навчання.

Аннотация. В статье обоснована необходимость реализации междисциплинарных связей в процессе обучения иностранному языку студентов нелингвистических учебных заведений.

Ключевые слова: междисциплинарные связи, междисциплинарный контекст, профессионально-ориентированное обучение.

Summary. The problem of realization of interdisciplinary links in the process of foreign languages teaching at nonlinguistic educational institutions and the ways of their realization are considered in the article.

Key words: interdisciplinary links, interdisciplinary context, professionally oriented studying.

Постановка проблеми. У наш час іноземна мова все більше розглядається як інтегрована дисципліна, яка робить суттєвий внесок у формування професійно значущих навичок студентів, у розкриття їхнього творчого потенціалу, підвищення культури спілкування. У той же час навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних освітніх закладів пов'язане з рядом труднощів, серед яких –

поєднання і коректне співвіднесення реалізації комунікативного підходу з професійно-орієнтованим навчанням. Розв'язання цієї проблеми стає можливим у міждисциплінарному контексті, тобто через реалізацію міждисциплінарних зв'язків у навчанні, що свого часу було предметом дослідження на різних етапах розвитку педагогіки.

Метою статті є обґрунтування важливості урахування міждисциплінарних зв'язків у процесі навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних освітніх закладів та опис способів реалізації цих зв'язків.

Виклад основного матеріалу. Роль професійної складової мовної освіти у нелінгвістичних освітніх закладах безперервно зростає. У зв'язку з цим очевидно, що організація навчання іноземних мов повинна:

- забезпечувати як мовний, так і професійний розвиток студентів;
- бути орієнтованою на формування навичок і розвиток умінь медіації у професійній іншомовній комунікації;
- забезпечувати підготовку широко освіченого фахівця, здатного користуватися іншомовною літературою зі спеціальності у професійних цілях, системою знань про принципи ефективного реферування й анутовання відповідної літератури.

Це обумовлено необхідністю виступати в ролі посередника у процесі соціальної взаємодії представників різних професійних культур. У зв'язку з цим, на практичних заняттях з іноземної мови необхідно максимально використовувати інформацію, яку вивчають студенти з фахових дисциплін [4].

Міждисциплінарні зв'язки – це зв'язки між структурними елементами змісту навчальних дисциплін, виражені в поняттях, законах, теоріях, наукових фактах. Вони здійснюють у процесі навчання певні функції:

- узгодження в часі вивчення тем різних дисциплін;
- забезпечення розвитку наукових понять при вивченні різноманітних дисциплін;
- забезпечення єдиного підходу до формування у студентів умінь і навичок;
- систематизація і узагальнення знань, набутих студентами у процесі вивчення різних дисциплін;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що вивчаються в різних дисциплінах;
- передбачуваність міждисциплінарних зв'язків.

У самому розвитку ідеї міждисциплінарних зв'язків виділяють дві взаємопов'язані тенденції – інтеграція і координація предметних знань. Інтеграція – це процес і результат створення нерозривно зв'язаного, єдиного, цілого. В навчанні вона здійснюється шляхом злиття в одному синтезованому курсі елементів різних навчальних дисциплін. Координація – це узгодження навчальних програм зі споріднених дисциплін у трактуванні спільних понять, час їх вивчення, тобто, міждисциплінарні зв'язки у вузькому сенсі, які сприяють їй інтеграції знань.

Необхідність реалізації міждисциплінарних зв'язків у викладанні іноземної мови є об'єктом дослідження багатьох учених. Зокрема, О.О.Вербицький, Л.А.Долгова, М.М.Левіна, вказують на той факт, що міжпредметні (міждисциплінарні) зв'язки є досить важливими для формування пізнавального інтересу до вивчення іноземної мови. Вони сприяють встановленню різного роду зв'язків між явищами, що вивчаються іншими дисциплінами, студенту, зі свого боку, дозволяє глибше зрозуміти навчальну проблему [2, 3].

Загальновідомо, що дуже важливою особливістю формування мотивації до вивчення іноземної мови у нелінгвістичному виші є те, що при вивченні цієї дисципліни викладачеві необхідно створювати такі умови, щоб процес навчання по можливості був імітацією діяльності майбутніх спеціалістів і максимально наближався до їхньої майбутньої професійної діяльності, особливості якої теж повинні бути обов'язково враховані. Тобто навчання іноземної мови має бути професійно зорієнтованим і здійснюватись у таких напрямках: а) соціокультурний – загальний курс іноземної мови (загальнонавчальна мова, мова для повсякденного, побутового спілкування); б) фаховий – курс іноземної мови для спеціальних цілей (для спілкування спеціалістів різних галузей); в) професійний – курс іноземної мови для ділового спілкування, що є типовим для багатьох сфер професійної діяльності (написання резюме, ділове листування, телефонна розмова тощо). Цьому сприяє професійний контекст, який є сукупністю предметних завдань, проблемних ситуацій, організаційних, технологічних форм і методів діяльності, ситуацій соціально-психологічної взаємодії, характерних для певної професійної сфери. Саме міждисциплінарні зв'язки передбачають використання елементів проблемності в навчанні, що є необхідною умовою протікання процесу формування потреби в розширенні іншомовних знань, важливим засобом активізації пізнавального інтересу. Прикладом застосування елементів проблемності в навчанні в процесі вивчення іноземної мови може бути введення нової лексики, коли під час пояснення більшої її частини вимагається не стільки завчити нові слова, скільки, використовуючи

наявні знання зі словотвору, контекст, в якому дається слово, розкрити значення окремого слова, зрозуміти думку, що міститься в реченні, абзаці, тексті [1, с.127-128].

Планування міжпредметних зв'язків – суттєва умова їхнього ефективного використання в навчальному процесі. Воно дає змогу врахувати основні вимоги програм, компенсувати недоліки підручників, сприяти поглибленню та розширенню знань студентів, активізувати їхню навчальну діяльність.

Взаємозв'язок дисциплін є плідним лише за умови дотримання принципу кореляції їхнього змісту. Враховуючи важливість міждисциплінарних зв'язків для ефективного розвитку мотивації до вивчення іноземних мов студентами нелінгвістичних навчальних закладів, викладачеві слід максимально забезпечувати відповідність змісту навчального матеріалу з іноземної мови змісту матеріалу фахових дисциплін, що вивчаються студентами, та встановлювали тісні міждисциплінарні зв'язки. Це значно стимулює професійну спрямованість діяльності і, відповідно, професійну мотивацію студентів, допомагає їм створити більш чіткий образ майбутньої професійної діяльності. Зміст навчального матеріалу повинен мати для студента особистісне розвивальне та загальноосвітнє значення й задовольняти його потребу в спілкуванні. Цікава та особистісно значуща інформація сприяє запам'ятовуванню мовного матеріалу, що передається в ній. Серед критеріїв відбору навчального матеріалу важливим, на нашу думку, є: професійно спрямована та особистісно значуща інформація, доступна та посилення для розуміння, здатна викликати внутрішню потребу до оволодіння нею. Доступність навчального матеріалу є надзвичайно важливим критерієм, оскільки жодна особистісна цінність чи надзвичайно високий інтерес до предмета не здатні забезпечити ефективно його вивчення за низької доступності цього предмета для суб'єкта [3]. Міждисциплінарні зв'язки повинні бути зреалізовані таким чином, щоб не порушувалась послідовність у викладанні тієї чи іншої дисципліни, щоб цей взаємозв'язок сприяв досягненню практичних цілей навчання.

Особливої уваги потребує термінологія дисциплін, що вивчаються, яка є ядром спеціального дискурсу і відрізняється своєрідністю. Вивчення такої лексики часто викликає у студентів певні труднощі, як-от синонімія та полісемія термінів, адекватність стилістичного використання термінів тощо. Термінологічні словники пред'являють термін у сфері фіксації, він однозначний, простий і зрозумілий. Проте у сфері функціонування (у книгах, журналах і т.д.) проявляється контекстуальна обумовленість, експресивність та ряд інших ознак термінів. Слід ознайомлювати студентів з усім синонімічним рядом з метою уникнення сприйняття їх як окремих термінів з власною семантикою [4].

Міждисциплінарні зв'язки реалізуються поетапно. Перший етап передбачає підготовку викладачів до роботи над проблемою, її теоретичне осмислення. На цьому етапі слід визначити ті аспекти, над якими доцільно працювати найближчим часом і в перспективі. Не слід прагнути відразу охопити всі сторони проблеми; треба вводити її в навчальний процес поступово.

Для успішного здійснення міждисциплінарних зв'язків у процесі викладання іноземної мови викладач у кожному конкретному випадку має чітко усвідомлювати, з якою метою і в якій формі встановлюється зв'язок. Виходячи із суті й класифікації міждисциплінарних зв'язків, виокремлюють такі напрями їх реалізації в навчальному процесі: 1) розширення, поглиблення відомостей про певний факт, поняття, закон, теорію; 2) систематизація, узагальнення знань; 3) формування світоглядних висновків; 4) вироблення вмінь та навичок.

У межах кожного з цих напрямів використання міждисциплінарних зв'язків можна диференціювати за більш конкретними цілями, що залежить від змісту матеріалу заняття, навчальних завдань, які при цьому розв'язуються.

Одиницею реалізації міждисциплінарних зв'язків є **міждисциплінарні завдання**, їх класифікують за методом навчання, що використовується для здійснення зв'язку, за кількістю навчальних дисциплін, знання з яких потрібні для розв'язання завдання, за часовою ознакою тощо.

Міждисциплінарні зв'язки за своєю природою є нестабільними, нефіксованими. Для широкого їх використання необхідно виокремити відповідну інформацію з різних дисциплін на кожному етапі навчання та визначити можливість їх використання, тобто визначити їхній зміст. Для цього слід виходити з аналізу мовних потреб, які є фундаментом у визначенні змісту навчання іноземної мови, враховуючи використання відповідних знань з інших дисциплін. Тісний контакт з кафедрами профілюючих спеціальностей, консультування з фахівцями, читання спеціалізованої літератури допомагає визначити ті характеристики діяльності, соціальних норм поведінки, які необхідні майбутнім спеціалістам для їхнього успішного професійного спілкування іноземною мовою [5].

Стосовно конкретних форм організації занять у межах міждисциплінарного контексту слід зазначити, що саме проектна технологія та ігри є одними з найефективніших, адже вони відкривають нові можливості для творчої та експериментальної діяльності, а також навчання, і мають велике

значення при підготовці студентів до розв'язання майбутніх професійних завдань. Проекти завжди є міждисциплінарними, у підготовці до реалізації проекту студенти використовують свої мовні, міжкультурні, фахові знання. Ігри не обмежуються проектною роботою, пов'язаною з майбутнім фахом, вони дають можливість розв'язувати проблеми, що існують за межами навчального закладу в контакті з іншими інстанціями [5].

Висновки. Реалізація міждисциплінарних зв'язків є необхідною передумовою ефективного навчання студентів іноземної мови. В той же час їх встановлення не має бути самоціллю. Потрібно, щоб вони органічно впливали зі змісту навчального матеріалу, не порушували його структури, логіки викладу, сприяли досягненню певних навчальних цілей.

Література

1. Брандт Р.А. Психолого-педагогические условия формирования положительной мотивации изучения иностранного языка в вузе / Р. А. Брандт, Д. Х. Хасанбаева // Исследование мотивационной сферы личности: Межвуз.сб.науч.тр. – Новосибирск, 1984. – С. 122-131.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А.А.Вербицкий. – М. : Высшая школа, 1991. – 207 с.
3. Долгова Л.А. Межпредметные связи как средство мотивации учебно-воспитательного процесса по иностранному языку / Долгова Л.А. // Иностр. яз. в шк. – 1988. – № 6. – С. 8-11.
4. Емельянова Т.В. Междисциплинарный подход к обучению английскому языку магистров-юристов [Текст] / Т. В. Емельянова. //Вестник Российского университета дружбы народов: Серия Юридические науки . – 2013. – № 1. – С. 182-185.
5. Шмир М.Ф. Міжпредметні зв'язки при викладанні іноземної мови як один із засобів формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців [електронний ресурс] / Шмир М.Ф. – Режим доступу <http://www-center.univer.kharkov.ua/vestnik/full/107.pdf>.